VÄKIVALLASTA PERHEESSÄ SAA PUHUA – MITÄ TARKOITTAA AVUN SAAMINEN

Menetelmiä rikosasioiden puheeksiottoon

RIKU
RIKOSUHRIPÄIVYSTYS

Rikosuhripäivystys 2026

Väkivallasta perheessä saa puhua – Mitä tarkoittaa avun saaminen

Menetelmiä rikosasioiden puheeksiottoon

Toimintaa tukee:

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Rikosuhripäivystys 2026

SISÄLLYS

1. Alkusanat 4

Tärkeää ennen aloitusta 6

Rikosuhripäivystys (RIKU) 7

Väkivalta lähisuhteissa ja perheessä 8

PowerPoint-esitys 9

Keskustelukysymyksiä 12

Tietokilpailu 14

Tietokilpailuvastaukset 17

LÄHTEET 19

LIITE 1. Kirje huoltajille

1. Alkusanat

Käsissäsi on Rikosuhripäivystyksen (RIKU) materiaalipaketti *Menetelmiä rikosasioiden puheeksiottoon*. Materiaali sopii käytettäväksi kaikille aikuisille, jotka työskentelevät nuorten parissa. Kouluissa materiaalia voidaan käyttää esimerkiksi terveystiedon, yhteiskuntaopin tai luokanvalvojan tunneilla. Materiaalipaketteja voi hyödyntää myös seurakuntien rippikouluissa tai muissa nuorten tilaisuuksissa. Materiaalipakettien avulla voi pitää esimerkiksi erilaisia nuorten iltoja eri teemoilla nuorisotaloilla. Luethan ennen aloitusta sivulta 6 Tärkeää ennen aloitusta -kohdan.

Eriteemaisia materiaalipaketteja on yhteensä seitsemän kappaletta:

Mitä on seurusteluväkivalta? – Pohdintaa omien rajojen tunnistamisesta
Fyysisen väkivallan vakavuus ja puhumisen tärkeys
Seksuaalirikoksen tunnistaminen ja avun hakemisen tärkeys
Väkivallasta perheessä saa puhua – Mitä tarkoittaa avun saaminen?
Tunnistammeko koulussa tapahtuvat rikokset?
Verkossa tapahtuvat rikokset ja niiden puheeksi ottamisen tärkeys

Nuorten huoltajille on suunnattu oma materiaalipaketti:
Menetelmiä rikosasioiden puheeksiottoon huoltajille – Ennakoivan puhumisen merkitys

Kaikki materiaalipaketit toimivat omina kokonaisuuksina, mutta voit myös halutessasi käydä kaikki aihealueet läpi.

Materiaalin tarkoituksena on herätellä nuoria tietoisiksi eri aihealueista ja miksi näistä asioista on tärkeä olla tietoinen. On tärkeä sanoittaa ilmiötä nuorille ja näin ennaltaehkäistä niitä sekä mahdollistaa avun hakemista.

Kaikkiin materiaalipaketteihin kuuluu myös Rikosprosessi-video, joka avaa Suomen rikosprosessia ja sen kulkua. Video kertoo myös kuinka Rikosuhripäivystys voi auttaa. Jos käytät dioja, Rikosprosessi-video on yhdistettynä tähän kokonaisuuteen. Muussa tapauksessa videon voi katsoa ennen tai jälkeen keskustelun tai tietokilpailun.

Nuorille on hyvä kertoa huoltajille suunnatusta videosta, Vanhemmat nuoren rikoksen uhrin tukena. Video löytyy Rikosuhripäivystyksen YouTube-kanavalta osoitteesta www.youtube.com/rikosuhripaivystys, Etusivulta alas selaamalla löytyy kohta ”Nuoret rikoksen uhrina”, josta voi valita katsottavan videon. Materiaalin liitteenä on huoltajille kirje, jonka voi halutessaan joko tulostaa tai lähettää sähköisesti. Kirjeen tarkoitus on mahdollistaa keskustelun jatkaminen nuoren kotona.

Materiaalipaketin käsittely alkaa aina aiheeseen liittyvän videon katsomisella. Videot löytyvät Rikosuhripäivystyksen YouTube-kanavalta www.youtube.com/rikosuhripaivystys.

Tämän materiaalipaketin video on ”Väkivallasta perheessä saa puhua”.

Materiaalipaketit sisältävät eri vaihtoehtoja aiheiden käsittelyyn. Valitse itsellesi ja ryhmällesi sopivimmat vaihtoehdot. Tietokilpailukysymykset löytyvät myös sähköisesti www.riku.fi/nuoret etusivulta.

- PowerPoint → tarkoitus on määritellä ilmiötä ja lisätä tietämystä aiheesta
- Keskustelu → tarkoitus herättää nuoria itse ajattelemaan ilmiötä sekä kannustaa tuomaan esille omia mielipiteitä
- Tietokilpailu → erilainen tapa oppia, herättää keskustelua ja tuoda tietämystä ilmiöstä

Näitä vaihtoehtoja voit vapaasti yhdistellä ja soveltaa omaan ryhmään sopivaksi. Esimerkiksi keskustelukysymyksiä voi ottaa esille PowerPoint esityksen aikana. Tietokilpailuja voi esimerkiksi käyttää aiheen käsittelyyn yksittäin, sillä vastauksissa on tietoa ilmiöstä.

Tärkeää ennen aloitusta

1. Ennen aloitusta kerro nuorille, että joillakin voi nousta omakohtaisia kokemuksia mieleen. Näitä kokemuksia ei jaeta ryhmässä. Vaikka ryhmään syntyisi luottamuksellinen ilmapiiri painota nuorille, ettei tämä ole paikka omien kokemusten jakamiselle. Nuori saattaa myöhemmin katua, että on jakanut omia kokemuksiaan. Materiaalien tarkoitus on esitellä ilmiöitä ja auttaa nuoria tunnistamaan niitä. Kenenkään ei tule tuntea, että asia on nostettu esiin hänen omien kokemustensa takia.

2. Käy alussa läpi tahot, joihin nuori voi tarvittaessa olla yhteydessä. Voisitko sinä olla yksi turvallinen aikuinen, jonka kautta apua voisi saada?

Esimerkkejä mahdollisista tahoista:

- Nuoren itsensä turvalliseksi kokema aikuinen (huoltajat, isovanhemmat, naapuri, kaverin huoltajat, harrastetoiminnan ohjaaja)
- Koulun henkilökunta (joku turvalliseksi koettu opettaja, terveydenhoitaja, kuraattori, koulupsykologi tai koulunuorisotyöntekijä)
- Kunnan sosiaalipalvelut (nuorisotyö, lastensuojelu)
- Terveydenhuolto (kunnan terveyspalvelut, terapiapalvelut, nuorisopsykiatrian poliklinikka)
- Rikosuhripäivystys (palvelupiste, RIKUchat, Auttava puhelin)
- Seurakunta (nuorisotyöntekijät, diakonit, papit)
- Turvakodit (nuorten turvakoti)

Jos nuori tulee keskustelemaan kanssasi jälkeenpäin voi olla, että nuori tarvitsee rohkaisua asiasta puhumiseen. Pelko, siitä mitä tapahtuu seuraavaksi, voi estää avun hakemista. Kysy suoraan, jos epäilet nuoren joutuneen rikoksen uhriksi ja varmista nuoren sen hetkinen turvallisuus. Painota, että vastuu tapahtuneesta ei ole nuorella. Muista oma velvollisuutesi tehdä ilmoitus poliisille ja lastensuojelulle tietyissä tilanteissa.

Rikosuhripäivystys (RIKU)

Rikosuhripäivystys (RIKU) tarjoaa tukea, ohjausta ja neuvontaa rikosasioissa rikoksen uhreille, heidän läheisilleen sekä rikosasiassa todistaville. Lisäksi RIKU ohjaa tarvittaessa muiden palveluiden kuten kriisiavun piiriin.

Rikosuhripäivystyksellä on keskustoimiston lisäksi 6 aluetoimistoa ja yli 20 palvelupistettä eri puolilla maata.

RIKUun voi olla yhteydessä puhelimitse tai verkossa. On myös mahdollista sopia henkilökohtainen tapaamisaika lähimmälle palvelupisteelle. Yhteyttä voi ottaa myös nimettömänä.

RIKUn palveluita ovat

- RIKUchat, johon voi tulla kysymään rikosuhriasioista
- Nuorten sivut, joista löytää tietoa
- RIKUn valtakunnallinen puhelinpalvelu
- Juristin puhelinneuvonta, josta saa neuvoa ja ohjausta lainmukaisiin oikeuksiin
- Tukihenkilötoiminta palvelupisteissä

Lisätietoja palveluista saat osoitteesta www.riku.fi./nuoret

Hyviä ja puhuttelevia hetkiä materiaalin parissa!

RIKU
RIKOSUHRIPÄIVYSTYS

Väkivalta lähisuhteissa ja perheessä

Läheisten välisestä väkivallasta voidaan käyttää erilaisia käsitteitä, mutta yleisesti siitä käytetään termiä lähisuhdeväkivalta. Lähisuhdeväkivallalla tarkoitetaan sitä, että tekijä on nykyinen tai entinen kumppani, perheenjäsen tai joku muu läheinen ihminen. Väkivalta lähisuhteessa voi ilmetä fyysisenä, henkisenä, seksuaalisena, taloudellisena, uskonnollisena tai kemiallisena väkivaltana sekä laiminlyöntinä ja kaltoinkohteluna. Useimmiten lähisuhdeväkivallan kokijana on nainen tai lapsi, mutta myös miehet kokevat väkivaltaa lähisuhteissaan. Väkivalta lähisuhteissa tapahtuu usein uhrin kotona. (Lähisuhdeväkivalta 2016.) Yleisin väkivallan laji on henkinen väkivalta, mutta on helpompi mieltää ruumiilliset väkivallan teot väkivallaksi sekä ulkopuolisten että tekijän ja uhrin näkökulmasta (Lidman 2015, 28). Lapsi tai nuori ei ole syyllinen tai vastuussa väkivallasta. Vastuu väkivallasta on aina tekijällä.

Väkivalta perheessä muuttaa perheen ihmissuhteita. Väkivaltaisessa perheessä eläneillä nuorilla voi olla vääristynyt kuva ihmissuhteista ja he voivat kokea väkivaltaisen käytösmallin hyväksytyksi tavaksi käsitellä stressiä, hankkia hallintaa tai yhdistää väkivallan läheisyyteen ja kiintymykseen. Näitä opittuja väkivallan keinoja voi nuori toistaa omissa ihmissuhteissaan tulevaisuudessa. Vaikka lapsen ruumiillinen kuritus on lailla kiellettyä, käyttävät jotkut väkivaltaisia kasvatuskeinoja.

PowerPoint-esitys

PowerPoint -esitys pohjautuu faktatietoon aiheesta ja ilmiöstä. Esitystä voi käyttää yhdessä muiden vaihtoehtojen kanssa tai erikseen. PowerPoint-dioissa määritellään ilmiötä, kerrotaan miksi on tärkeä hakea apua ja miten puuttua tilanteeseen sekä kuinka apua voi hakea. Dioissa on esittäjälle lisätietoa, jolla voi tarkentaa esitystä ja keskustelua.

Diaesityksen lopussa katsotaan rikosprosessivideo ja tarvittaessa käydään siitä keskustelua.

MENETELMIÄ RIKOSASIOIDEN PUHEEKSIOTTOON

Väkivallasta perheessä saa puhua

VÄKIVALLASTA PERHEESSÄ SAA PUHUA

- Katso täältä video aiheesta https://youtu.be/xMxOsNSEvQA

MISTÄ ON KYSE?

- Perheväkivalta on aihe, josta harvoin puhutaan
- Faktaa on, että perheväkivaltaa on olemassa ja on tärkeä tuntea ilmiö yleissivistyksen kannalta
- Aihetta käsitellään tässä esityksessä samalla tavalla kuin muitakin rikoksiin liittyviä aihealueita

WHO:N MÄÄRITELMÄ MITÄ VÄKIVALLALLA TARKOITETAAN

- Fyysisen voiman tai vallan tahallista käyttöä tai sillä uhkaamista
  - Joka kohdistuu itseensä tai toiseen ihmiseen tai ihmisryhmään tai yhteisöön
  - Voi johtaa kuolemaan, fyysisen tai psyykkisen vamman syntymiseen
  - Lapsen tai nuoren kehitys voi häiriintyä
  - Perustarpeet voivat jäädä tyydyttämättä

LÄHISUHDEVÄKIVALTA

Perheväkivalta

- Kaikki perheen sisällä tapahtuva, yhden perheenjäsenen toiseen kohdistama fyysinen, seksuaalinen tai psyykkinen väkivalta tai sen uhka.

Parisuhdeväkivalta

- Yksittäinen tai toistuva fyysisen, seksuaalisen tai emotionaalisen väkivallan teko, uhka tai muoto, joka ilmenee nykyisessä tai jo päättyneessä pari tai seurustelusuhteessa.
- Myös seurusteluväkivalta

VÄKIVALLAN MUOTOJA 1/3

- Fyysinen väkivalta
  - Voi olla esimerkiksi lyömistä, tukistamista, kuristamista, potkimista, terä- tai ampuma-aseen käyttöä tai liikkumisen estämistä
- Henkinen väkivalta
  - Voi olla esimerkiksi pelottelua, väkivallalla uhkaamista, nöyryyttämistä, jatkuvaa vähättelyä, mustasukkaisuutta tai kontrollointia
- Seksuaalinen väkivalta
  - Voi olla esimerkiksi raiskaus tai sen yritys, painostaminen tai pakottaminen erilaisiin seksuaalisiin tekoihin tai epämiellyttävää koskettelua

VÄKIVALLAN MUOTOJA 2/3

- Taloudellinen väkivalta
  - On monenlaista kontrollointia kuten esimerkiksi rahan käytön kontrollointia, toisen rahojen käyttöä ilman lupaa tai rahan kiristämistä
- Digitaalinen väkivalta
  - Toisen henkilön seuraamista, häiritsemistä tai kontrollointia teknologia avulla. Voi ilmetä monin tavoin, esim. toisen somen käytöstä määräämisenä, toisen puhelimen tai sähköpostin luvattomana seuraamisena tai toisen sijainnin seuraamisena paikannussovellusten avulla
- Uskonnollinen väkivalta
  - Voi olla esimerkiksi toisen uskonnon vähättelyä, painostamista uskontoon, syyllistämistä, joka liittyy joko yksilöihin tai uskonnolliseen yhteisöön tai väkivallan oikeutusta uskonnollisin ja aatteellisin perustein

VÄKIVALLAN MUOTOJA 3/3

- Kemiallinen väkivalta
  - Voi olla esimerkiksi lääkkeiden tai päihteiden antamista, määrättyjen lääkkeiden antamatta jättäminen tai tarpeellista ruokavaliota ei noudatet tai lääkkeiden jättäminen huolimattomasti lasten saataville
- Rakenteellinen väkivalta
  - Hierarkkiset järjestelmät, alistaminen ja määräily toisen tunteista, tarpeista ja oikeuksista piittaamatta, säädökset ja normit, joissa ei oteta huomioon lapsen oikeutta kasvuun, suojeluun ja turvallisuuteen

ESIMERKKITAPAUS

Nuori tulee chattiin puhumaan pahasta olostaan. Keskustelun edetessä nuori kertoo, etteivät välit toiseen vanhempaan ole hyvät. Hän kokee ettei vanhempi välitä hänestä. Nuori kertoo riitatilanteista, joissa vanhempi käy häneen käsiksi muun muassa tönimällä ja estämällä liikkumasta. Hänet on myös pari kertaa lukittu ulos kodista. Nuori ei tiedä mitä tehdä tilanteessa ja kenen puoleen kääntyä.

Chatissa todetaan, että on hienoa, kun nuori tulee puhumaan pahasta olostaan. Voi olla vaikea tunnistaa tilannetta kotona väkivallaksi. Meillä kaikilla on oikeus elää ympäristössä, jossa ei tarvitse pelätä.

On tärkeää hakea tilanteeseen apua, sillä tilanne täytyy saada muuttumaan. Chatissa keskustellaan vaihtoehdoista, mitä nuorella on. Nuori antaa omat yhteystietonsa ja sovitaan, että RIKUn työntekijä on yhteydessä nuoren paikkakunnan sosiaalityöntekijöihin.

VÄKIVALTA PERHEESSÄ

- Perheväkivalta on WHO:n määritelmän mukaan perheenjäsenten ja lähisuhteessa elävien välistä, yleensä kodeissa tapahtuvaa väkivaltaa.
- Lapsen kaltoinkohtelua ovat kaikki ne vanhempien tai muiden aikuisten teot ja tekemättä jättämiset, jotka aiheuttavat vahinkoa.
  - Myös kuritusväkivalta on kaltoinkohtelua
- Väkivalta perheessä vaikuttaa kaikkiin perheenjäseniin
- Lapsi tai nuori ei ole syyllinen väkivaltaan tai vastuussa siitä

NUORISORIKOLLISUUSKYSELYN TULOKSIA

- Kyselyyn vastanneista nuorista 11% oli kokenut viimeisen vuoden aikana fyysistä väkivaltaa, jossa tekijä on käynyt kimppuun esimerkiksi lyömällä, potkimalla tai jotakin asetta käyttäen
- Nuorten kyselytutkimuksen mukaan vuonna 2024 nuorista 4% oli kokenut kuritusväkivaltaa vuoden aikana
  - Kuritusväkivallan kokeminen oli yleisempää tytöille (5%) kuin pojille (2%)

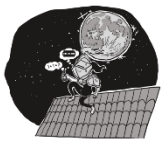
(Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2024)

MIKSI ON VAIKEA PUHUA VÄKIVALLASTA?

- Väkivalta perheessä voi herättää pelkoa, häpeän ja syyllisyyden tunteita, joiden vuoksi on vaikea kertoa väkivallasta ja hakea apua.
  - Pelko omaa perhettä kohtaan, tuleeko minulle seurauksia?
  - Pelkoa siitä, mitä perheelle tapahtuu?
    - Joku aikuisista viedään pois. Joutuuko joku vankilaan?
    - Joku lapsista viedään. Erottaako lastensuojelu minut perheestä?
    - Jollekin käy jollain muulla tavalla huonosti. Kostaako väkivallan tekijä?
  - Mahdolliset tunteet siitä, että on itse syyllinen tapahtumiin
  - Miten muut reagoivat, jos kerron tilanteesta?

VÄKIVALLALLE ALTISTUMINEN

- Väkivallalle altistumista on monenlaista
  - Väkivallan näkeminen
  - Uhkailujen kuuleminen
  - Ruumiillisten vammojen näkeminen
  - Väkivallan kokeminen
- Väkivallan altistumisen vaikutuksen nuoreen
  - Voi vaarantaa perusterveyden ja hyvinvoinnin
  - Voi antaa väärän kuvan ristiriitatilanteiden selvittämisestä
  - Voi oppia, että väkivalta on hyväksytty tapa selvittää tilanteita

ESIMERKKITAPAUS

Nuori tulee juttelemaan RIKUchattiin perheestään ja siitä kuinka häntä ahdistaa. Nuori kertoo kotona olevan vaikeaa eivätkä vanhemmat ole kiinnostuneita hänestä. Nuoren mukaan vanhemmat riitelevät koko ajan. Riitelyyn sisältyy paljon lyömistä, tönimistä ja repimistä.

Nuori kertoo itse välttelevänsä tilanteita lähtemällä pois kotoa, kun huomaa tilanteen kärjistyvän. Hänellä on kuitenkin huoli pikkuveljestään, joka joutuu näkemään riitelyä.

RIKUchatissa käydään eri vaihtoehtoja läpi ja nuori päätyy keskustelemaan tilanteesta tätinsä kanssa. Nuori antaa myös omat yhteystietonsa, jotta RIKUsta voidaan varmistaa asian eteneminen. Täti ja nuori ottavat yhteyttä sosiaalipalveluihin ja sieltä järjestyy apua ja tukea koko perheelle tilanteen ratkaisemiseksi.

MIKSI VÄKIVALTAAN PITÄÄ PUUTTUA?

- Väkivalta ei lopu itsestään vaan voi ajan kuluessa pahentua ja normalisoitua osaksi elämää
- Väkivalta perheessä ei ole yksityisasia
- Perheenjäsenillä voi olla liian suuri kynnys ottaa väkivalta puheeksi, jolloin siihen on hyvä jonkun muun puuttua
- Kaikilla on oikeus turvalliseen kotiin, lapsuuteen ja nuoruuteen.

MITEN VOIT KAVERINA PUUTTUA PERHEESSÄ TAPAHTUVAAN VÄKIVALTAAN?

- Tärkeää on, että on kaverin tukena
- Voit kysyä väkivallasta suoraan kaverilta, sillä jo kysyminen kertoo, että väkivallasta saa ja voi puhua.
  - Vaikeneminen ei lopeta väkivaltaa
- Jos kaveri ei halua kertoa mahdollisesta väkivallasta, tuo esille, että olet hänen tukena ja kuuntelet tarvittaessa
- Jos tilanne on vakava, on tärkeä kertoa asiasta jollekin luotettavalle aikuiselle tai hätätilanteessa soittaa hätänumeroon 112

MILLAISTA APUA VOI SAADA?

- Lastensuojelu
  - Erilaisia perhettä tukevia toimia
- Poliisi
  - Poliisin tehtävä on taata turvallisuus ja auttaa hätätilanteessa
- Terveydenhuolto
  - Esimerkiksi keskusteluapu
- Turvakodit
  - Mahdollinen paikka mihin voi mennä hätätilanteessa
- Nuorisopalvelut
  - Esimerkiksi nuorten talot kuten tyttöjen ja poikien talot, nuorisotilat sekä nuorten illat

MITEN LASTENSUOJELU VOI AUTTAA?

- Väkivallasta irtautuminen ja toipuminen vaativat usein ulkopuolista ja ammatillista apua.
- Lastensuojelun tavoitteena on ehkäistä ongelmien syntymistä ja pahenemista.
  - Tarkoituksena on tukea alle 18-vuotiaita sekä heidän koko perhettä ja lähipiiriään
- Lastensuojelu kartoittaa yhdessä perheen kanssa tilanteen ja tekee päätökset tarvittavista tukitoimista
- Perhettä autetaan niin kauan kuin on tarpeen.
- Tukitoimia on erilaisia kuten esimerkiksi siivous- ja muita käytännön apuja, tukihenkilö tai tukiperhe, joiden kanssa tehdä itselleen mukavia asioita, perheen virkistystoiminta kuten retket ja leirit
  - Viimeisenä keinona, kun muu apu ei auta, voidaan hyödyntää sijaishuoltoa, joka toimii yhteistyössä koko perheen kanssa

MIKÄ RIKOSUHRIPÄIVYSTYS (RIKU) ON?

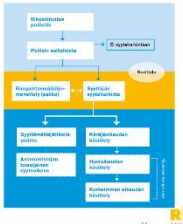
- Tarkoitettu rikoksen uhreille, heidän läheisilleen ja rikosasiassa todistaville
  - Tukea ja neuvoa rikosasioissa maksutta
- Nuorille suunnatut omat nettisivut www.riku.fi/nuoret
- RIKUchat, ma-to klo 9.00-18.00, pe klo 9.00-16.00
  - Tukea ja neuvoa matalalla kynnyksellä
  - Mahdollisuus kysyä rikosuhriasioihin liittyviä asioita
- RIKUn puhelinpalvelu 116 006, ma-to klo 9.00-18.00, pe klo 9.00-16.00
- Juristin puhelinneuvonta 0800 161 177, ma-to klo 17.00-19.00
  - Neuvoa ja ohjausta lainmukaisiin oikeuksiin

- RIKUn palvelupisteet ympäri Suomea
  - Kasvokkaista apua ja neuvontaa palvelupisteeltä
  - Tukihenkilötoiminta
  - Jätä yhteydenottopyyntö https://www.riku.fi/yhteystiedot/yhteydenottopyynto/

RIKOSPROSESSI

- Katso täältä https://youtu.be/Yjh_gQv_5j0

14.7.2026 23

LÄHTEET

- Lastensuojelu.info, Lastensuojelun keskusliitto https://www.lastensuojelu.info/ katsottu 29.6.2026
- Lastensuojelun ohjeet, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. https://thl.fi/ohjeita-ammattilaisille/lastensuojelun-ohjeet . Katsottu 29.6.2026
- Naistenlinja https://www.naistenlinja.fi/
- Nollalinja. 2026. Väkivallan muodot. https://nollalinja.fi/vakivallan-muodot/ . Katsottu 29.6.2026
- Poijula S. 2016. Lapsi ja kriisi. Selviytymisen tukeminen. Kirjapaja: Helsinki
- Saartenoja, K., Suonpää, K. & Raeste, A. Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2024. Helsingin yliopisto 2024.

Keskustelukysymyksiä

Kun olette katsoneet Väkivallasta perheessä saa puhua – videon, on mahdollista keskustella aiheesta erilaisten kysymysten pohjalta. Keskustelua ohjaava henkilö voi itse valita ryhmänsä mukaan käydäänkö keskustelu pienryhmissä vai koko ryhmän kesken.

Purkaminen on tärkeää tehdä yhdessä koko ryhmän kanssa, jotta faktat tulevat kaikille selviksi. Faktapohjaiset vastausehdotukset löydät kysymysten alta. Kysymykset voi antaa ryhmälle ennen videon katsomista tai aihetta voidaan käsitellä kysymysten pohjalta videon katsomisen jälkeen.

a. Miksi perheessä tapahtuvasta väkivallasta on vaikea puhua? Miksi väkivallasta voi olla vaikea kysyä?

Väkivallan tunnistaminen voi olla vaikeaa eikä aina ole helppo ymmärtää, missä menee raja normaalin ja väkivaltaisen käytöksen välillä. Perheväkivallassa väkivallan muodot voivat olla moninaiset ja monimutkaiset sekä sisältää monia väkivallan muotoja. Aina ei miellä kaikkea itseensä kohdistuvaa väkivaltaa väkivallaksi.

Perheväkivallasta on vaikea puhua, jolloin myös avun hakeminen on haastavaa. Perheessä tapahtuvaan väkivaltaan liittyy usein salailua ja sitä pidetään yksityisasiana. Kertomisen vaikeuteen liittyy se, ettei väkivaltaa tunnisteta ja voidaan kokea olevansa ainut kenelle näin tapahtuu, jolloin tilanteeseen voi liittyy paljon häpeän tunteita. Häpeä estää kertomasta väkivallasta, jolloin sitä ei tunnisteta ja jatkuessaan väkivalta voi raaistua ja muuttaa muotoaan. Pelko seurauksista voi estää väkivallasta puhumisen. Väkivallasta voi kokea syyllisyyttä ja tuntea olevansa vastuussa tapahtuneesta, mutta lapsena ja nuorena ei ole syyllinen tai vastuussa väkivallasta. Vastuu väkivallasta on aina tekijällä.

Perheensisäisistä asioista kysyminen ja puhuminen voidaan kokea toisen yksityiselämään tunkeutumiseksi. Kotona tapahtuvat väkivalta tilanteet jäävät helposti piiloon ja niitä voi olla vaikea havaita.

b. Miten voi riidellä oikein?

Erimielisyyksiä on kaikissa perheissä. Näitä erimielisyyksiä ratkaistaan melko usein riitelemällä, joka on osa tavallista arkea. Kodissa tulisi pystyä ilmaisemaan tunteitaan sopivissa rajoissa. Erimielisyydet ja ristiriidat eivät saa olla vaaraksi ja niiden ratkaisemista oikein on hyvä opetella kotona. Jatkuva riitely kotona aiheuttaa pahaa oloa kaikille perheenjäsenille.

On hyvä opetella riitelemään rakentavasti, jolloin erimielisyydet käsitellään loppuun asti. Rakentavassa riitelyssä on hyvä kuunnella toista, eikä nimitellä häntä tai muistuttaa vanhoista asioista. Riitelyn aikana on hyvä pysyä aiheessa. Jos riitely lähtee käsistä, on hyvä ottaa tauko riitaan. Riitelyn aikana tulisi miettiä vaihtoehtoja tilanteeseen sekä tehdä myönnytyksiä.

Riidat on hyvä sopia eikä jättää vain ilmaan. Asioiden puhuminen läpi auttaa sovinnon tekemisessä. Kun sopii riitoja, tulisi se tehdä tasapuolisesti, ettei toinen osapuoli ole aina periksi antava osapuoli. Välillä on hyvä itsekin myöntyä, sillä kaikissa asioissa ei aina voi päästä yksimielisyyteen. Riidan jälkeen on hyvä sopia asia ja pyytää anteeksi. Kaikki, jotka näkevät tai kuulevat riidan, olisi hyvä nähdä myös sovinnon tekeminen.

c. Miten kaveri voisi puuttua tilanteeseen auttaakseen?

Jos kaverina huomaa väkivaltaa, on siitä hyvä kysyä suoraan. Kaverin kanssa voi jutella asiasta ja siitä, kuinka väkivalta ei ole hyväksyttyä. Kaverin kanssa voi yhdessä mennä kertomaan asiasta jollekin luotettavalle aikuiselle tai tulla juttelemaan esimerkiksi Rikosuhripäivystyksen chattiin.

Tärkeää on, että on kaverin tukena eikä jätä häntä yksin tilanteeseen. Jos kaveri ei halua, että perheväkivallasta kerrotaan kenellekään, niin siitä huolimatta olisi hyvä hankkia kaverille apua.

Vakavassa väkivaltatilanteessa on hyvä soittaa hätänumeroon 112.

d. Pohtikaa mitä tarkoittaa lastensuojelu ja minkälaisia palveluita heiltä voi saada?

Suomessa on paljon erilaisia tuki- ja auttamispalveluita perheille ja nuorille. Erityisissä ongelmatilanteissa apua voi saada lastensuojelu- ja sosiaalipalveluista. Laissa on määritelty lastensuojelua laajasti ja se pitää sisällään paljon erilaisia toimintoja, joilla tuetaan hyvinvointia ja ehkäistään laajempaa lastensuojeluntarvetta. Tavoitteena on ehkäistä ongelmien syntymistä ja pahenemista.

Lastensuojelun tarkoituksena on auttaa ja tukea alle 18-vuotiaita sekä heidän koko perhettä ja lähipiiriä vaikeissa elämäntilanteissa. Kun perhe kohtaa elämässä vaikeita tilanteita, niin lastensuojelu kartoittaa tilanteen ja tekee sen jälkeen yhdessä perheen kanssa päätökset mahdollisesti tarvittavista tukitoimista. Lastensuojelu auttaa perhettä niin kauan kuin tarvetta on. Lastensuojeluviranomaiset ovat kunnan tai kaupungin työntekijöitä, jotka toimivat ja tekevät päätöksiä lastensuojelulain pohjalta.

Lastensuojelusta voi saada avohuollon tukitoimena esimerkiksi tukihenkilön tai tukiperheen, joiden kanssa voi viettää aikaa ja tehdä itselleen mukavia asioita. Tukitoimina voidaan myös tukea harrastustoimintaa tai järjestää perheelle virkistystoimintaa, kuten retkiä tai leirejä. Perhe voi saada myös käytännön apua, esimerkiksi kodin siivoamisessa ja arjen asioiden hoitamisessa. Jos perheessä on ollut jonkinlaisia kriisejä, voi lastensuojelun kautta saada apua ja ohjausta muihin auttajatahoihin. Esimerkiksi ohjausta voi saada päihde- ja mielenterveysongelmiin. Joskus äärimmäisenä vaihtoehtona on miettiä toisenlaisia vaihtoehtoja (esimerkiksi sijaishuoltoa) perheen tilanteen ratkaisemiseksi, jos muut tukitoimet eivät auta.

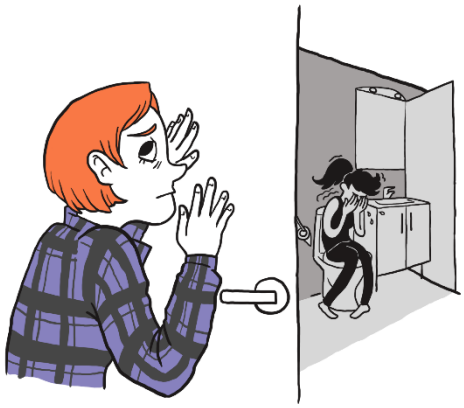

Tietokilpailu

Tähän tietokilpailu on kerätty kysymyksiä väkivallasta perheessä ja rikosprosessiin liittyen. Tietokilpailun voi pitää pienryhmissä tai yksittäin. Oikeat vastaukset on hyvä käydä yhdessä koko ryhmän kanssa läpi.

Nämä tietokilpailu kysymykset löytyvät myös sähköisesti www.riku.fi/nuoret etusivulta.

1) Tietääkö aina, jos kaveri on joutunut rikoksen uhriksi?

   a. Kyllä, kaveri kertoo aina
   b. Ei, voi olla ettei kaveri itsekkään tunnista olevansa uhri
   c. Ei, sellaisesta ei puhuta koskaan

2) Miten väkivalta perheessä voi ilmetä?

   a. Perheissä ei tapahdu väkivaltaa perheenjäsenten kesken
   b. Perheissä voi olla fyysistä, henkistä, taloudellista, seksuaalista, uskonnollista tai kemiallista väkivaltaa
   c. Perheissä voi olla ainoastaan fyysistä väkivaltaa

3) Voiko lasta kurittaa ruumiillisesti, esimerkiksi tukistamalla?

   a. Kyllä, lasta voi aina läimäyttää tai tukistaa, jos ei tottele muuten
   b. Kyllä, vain jos keinot muuten loppuvat
   c. Ei, ruumiillinen kuritus on väkivaltaa ja se on rikos, josta voi seurata rangaistus

4) Saavatko vanhemmat lain mukaan lyödä toisiaan?

   a. Kyllä, se on vanhempien välinen asia
   b. Ei, väkivalta ei ole ratkaisu ja se on vakava rikos
   c. Vain silloin, kun kyseessä on iso riita

5) Miksi väkivallasta kysyminen voi olla vaikeaa?

   a. Kysyminen voidaan kokea tunkeutumiseksi toisen yksityiselämään
   b. Henkilökohtaiset asiat eivät kuulu ulkopuolisille
   c. Nuoret eivät kohtaa väkivaltaa

6) Onko perheessä tapahtuva väkivalta yksityisasia?

   a. Kyllä, se on koko perheen salaisuus
   b. Ei, jokaisella on oikeus turvalliseen kotiin ja elämään
   c. Kyllä, se on liian häpeällistä, että siitä voisi puhua

7) Saako lasta lyödä?

   a. Kyllä, sillä tavalla hän oppii käytöstapoja
   b. Kyllä, jos lapsi ei muuten tottele
   c. Ei, ketään ei saa lyödä

8) Satuttaako vain fyysinen väkivalta?

   a. Kyllä, vain fyysinen väkivalta satuttaa
   b. Ei ole olemassa muuta kuin fyysistä väkivaltaa
   c. Ei, myös muu väkivalta satuttaa, esimerkiksi henkinen väkivalta

9) Kaverisi kertoo, että häntä lyödään kotona. Mitä teet?

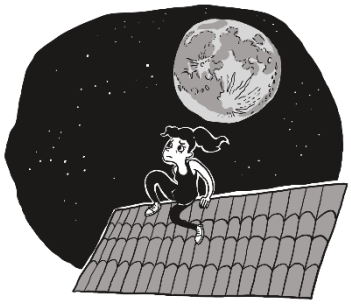
   a. Autat ystävää ja kerrotte siitä luotettavalle aikuiselle
   b. Pidät salaisuuden, etkä kerro kenellekään
   c. Kerrot asiasta kaikille, esimerkiksi yhteisessä WhatsApp-ryhmässä

10) Onko sallittua lyödä humalassa?

   a. Kyllä, silloin saa lievemmän rangaistuksen
   b. Kyllä, saa lyödä ketä haluaa, jos on vihainen
   c. Ei, humala ei vähennä väkivallan vakavuutta eikä poista vastuuta

11) Voiko kotona riidellä asioista?

   a. Kyllä, erimielisyydet kuuluvat arkeen ja asioista voi riidellä rakentavasti
   b. Ei, riitely johtaa aina väkivaltaan
   c. Ei, asioista ei kannata riidellä, kannattaa aina suostua toisen tahtoon

12) Voiko vanhemmista tehdä rikosilmoituksen?

   a. Kyllä, kaikki ihmiset ovat vastuussa tekemistään rikoksista
   b. Ei, koska vanhemmat määräävät alaikäisten tekemisistä
   c. Kyllä, jos vanhemmat suostuvat siihen

13) Mihin voi mennä turvaan, jos tilanne kotona on vaarallinen?

   a. Ei kannata pyrkiä turvaan, jää paikalle puolustamaan itseäsi ja muita
   b. Soita 112 ja mene turvakotiin tai jonkun muun turvallisen ihmisen luokse
   c. Mene puistoon ja kiipeä puuhun

14) Mikä on rikosasian todistaja?

a. Silminnäkijä tai muita tapahtuneesta havaintoja tehnyt henkilö
b. Selvännäkijä
c. Todistajatoimiston henkilö

15) Saako uhri puhua oikeudenkäynnissä omalla äidinkielellään tai muulla kielellä, jota osaa puhua?
a. Kyllä, uhri on oikeutettu tarvittaessa tulkkiin
b. Kyllä, tuomarit osaavat kaikkia kieliä
c. Ei, uhrin pitää aina puhua suomea tai ruotsia

16) Saako vanhempi ostaa alkoholia 15 vuotta täyttäneelle lapselle?
a. Tietenkin saa, se on perheen sisäinen asia
b. Kukaan ei saa ostaa alle 18-vuotiaalle alkoholia
c. Vain silloin, kun lapsi lupaa juoda alkoholin kotona

17) Joutuvatko lapset ja nuoret väkivallan uhriksi useammin kuin aikuiset?
a. Ei, lapset ja nuoret eivät joudu väkivallan uhreiksi
b. Kyllä, vain tietyissä elämäntilanteessa olevat lapset ja nuoret joutuvat väkivallan uhreiksi
c. Kyllä, lapset ja nuoret joutuvat väkivallan uhreiksi useammin kuin aikuiset

18) Milloin voidaan videoida uhrin kuulustelu ja käyttää sitä oikeudenkäynnissä?
a. kun kyse on vakavasta rikoksesta ja uhrina on alle 18-vuotias tai uhri ei muusta syystä kykene osallistumaan oikeudenkäyntiin
b. Vain silloin, kun uhri on humalassa
c. Aina, kun uhri niin haluaa

19) Voiko alle 15-vuotias uhri saada apua ja tukea Rikosuhripäivystyksestä?
a. Ei voi, koska hän on vielä lapsi
b. Kyllä voi, Rikosuhripäivystyksen palvelut ovat kaikille
c. Ei voi, vain hänen vanhempansa voivat saada apua Rikosuhripäivystykseltä

20) Mitä voi tapahtua, kun hakee apua perheessä tapahtuneeseen väkivaltaan?
a. Ei mitään, sillä ketään ei kiinnosta
b. Poliisi pidättää kaikki perheenjäsenet ja erottaa heidät iäksi
c. Viranomaiset huolehtivat, että koko perhe voi saada apua erilaisilla tukikeinoilla

Tietokilpailuvastaukset

1) B, Aina ei voi tietää, jos kaveri on joutunut rikoksen uhriksi, sillä kaveri ei aina tunnista olevansa uhri eikä välttämättä tiedä mikä rikos on.

2) B, Väkivalta perheessä voi ilmetä fyysisenä, henkisenä, taloudellisena, seksuaalisena, uskonnollisena tai kemiallisena väkivaltana. Väkivalta voi olla moninaista ja se voi sisältää useita väkivallan muotoja.

3) C, Lapsen ja nuoren kurittaminen fyysisesti on laissa kiellettyä, myös tukistaminen on kiellettyä ja rangaistavaa.

4) B, Kukaan ei saa lyödä toista, ei edes vanhemmat. Riitatilanteet ja erimielisyydet on hyvä oppia ratkaisemaan ilman väkivaltaa.

5) A, Perheen sisäisistä asioista kysyminen voi tuntua vaikealta ja toisen yksityiselämään puuttumiselta. Tärkeää olisi puuttua aina, jos epäilee perheessä tapahtuvan väkivaltaa.

6) B, Väkivalta ei ole koskaan yksityisasia eikä salaisuus, vaikka perheessä siitä olisi niin puhuttu. Jokaisella on oikeus turvalliseen ja väkivallattomaan kotiin ja elämään. Häpeä ja pelko seurauksista voi estää väkivallasta puhumisen.

7) C, Ketään ei saa lyödä. Lieväkin pahoinpitely on aina rikos. Kukaan ei saa perustella väkivaltaa kasvatuksena. Väkivalta ei kuulu kasvatukseen.

8) C, Kaikki väkivalta satuttaa ja on vahingollista uhrille.

9) A, Jos ystäväsi kertoo joutuvansa väkivallan kohteeksi kotona, on hyvä olla ystäväsi tukena ja auttaa häntä kertomaan asiasta jollekin luotettavalle aikuiselle.

10) C, Humalassa lyöminen on yhtä lailla kiellettyä eikä vähennä tapahtuneen vakavuutta. On tärkeä osata hallita omia tunteitaan ja toimintaansa eri tilanteissa.

11) A, Erimielisyydet kuuluvat arkeen ja niistä tulisi osata riidellä rakentavasti ja tasa-arvoisesti. Riitelyssä on tärkeä ottaa huomioon kaikkien osapuolten mielipide ja kuunnella toisia. On tärkeä selvittää riidat ja tehdä sovinto.

12) A, Kyllä vanhemmista voi tehdä rikosilmoituksen. Jokainen on vastuussa omista tekemisistään ja toiminnastaan.

13) B, Väkivaltatilanteessa on tärkeää soittaa hätänumeroon 112 ja mennä turvakotiin tai jonkun turvallisen aikuisen luokse. Asian kanssa ei kannata jäädä yksin.

14) A, Rikosasian todistaja on henkilö, joka oikeudenkäynnissä auttaa omalla todistuksellaan tai kertomuksellaan oikeutta selvittämään mitä on tapahtunut. Rikosasian todistajan on oma-aloitteisesti kerrottava totuudenmukaisesti kaikki mitä tapahtuneesta tietää.

15) A, Uhrilla on oikeus puhua oikeudenkäynnissä omalla äidinkielellään tai muulla kielellä, jota hän osaa. Uhrilla on oikeus tarvittaessa käyttää tulkkia. Asiasta on ilmoitettava ajoissa ennen oikeudenkäyntiä.

16) B, Alle 18-vuotiaalla ei saa lain mukaan olla hallussa alkoholipitoisia juomia, eikä niitä saa välittää alle 18-vuotiaalle.

17) C, Lapset ja nuoret kokevat väkivaltaa enemmän kuin vanhemmat ikäryhmät.

18) A, Joissakin rikoksissa alle 18-vuotiaiden ei välttämättä tarvitse olla läsnä oikeudenkäynnissä, jolloin kuulustelu voidaan kuvata videolle ja käyttää sitä oikeudenkäynnissä. Esimerkiksi seksuaalirikoksissa, jos todetaan, että oikeudenkäynti kävisi liian rankaksi uhrin hyvinvoinnille.

19) B, Rikosuhripäivystyksen palvelut on tarkoitettu kaikenikäisille.

20) C, Kun hakee apua väkivaltaan perheessä, ei tarvitse pelätä viranomaisia, esimerkiksi lastensuojelua. Viranomaiset haluavat auttaa ja tukea kaikkia perheenjäseniä turvalliseen arkeen. Tavoitteena on, että kaikilla on turvallinen koti ja arki.

LÄHTEET

Lastensuojelu.info, Lastensuojelun keskusliitto https://www.lastensuojelu.info/ katsottu 29.6.2026

Lastensuojelun ohjeet, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. https://thl.fi/ohjeita-ammattilaisille/lastensuojelun-ohjeet . Katsottu 29.6.2026

Naistenlinja https://www.naistenlinja.fi/

Nollalinja. 2026. Väkivallan muodot. https://nollalinja.fi/vakivallan-muodot/ . Katsottu 29.6.2026

Poijula S. 2016. Lapsi ja kriisi. Selviytymisen tukeminen. Kirjapaja: Helsinki

Saartenoja, K., Suonpää, K. & Raeste, A. Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2024. Helsingin yliopisto 2024.

LIITE 1.

Kirje huoltajille

Hei,

Olemme käsitelleet nuorten kanssa Rikosuhripäivystyksen (RIKU) tuottaman materiaalin pohjalta eri teemaisia väkivallan ilmiöitä. Materiaalipaketti *Menetelmiä rikosasioiden puheeksiottoon* pitää sisällään seitsemän eri teemaista pakettia, joista olemme käsitelleet yhtä. Materiaalipaketteihin liittyvät videot löytyvät Rikosuhripäivystyksen kanavalta YouTubesta https://www.youtube.com/user/Rikosuhripaivystys.

Materiaalipaketit ovat:

Mitä on seurusteluväkivalta? – Pohdintaa omien rajojen tunnistamisesta

Fyysisen väkivallan vakavuus ja puhumisen tärkeys

Seksuaalirikoksen tunnistaminen ja avun hakemisen tärkeys

Väkivallasta perheessä saa puhua – Mitä tarkoittaa avun saaminen?

Tunnistammeko koulussa tapahtuvat rikokset?

Verkossa tapahtuvat rikoksen ja niiden puheeksi ottamisen tärkeys

Ennakoivan puhumisen merkitys ja nuoren rikoksen uhrin tukeminen -Huoltajille

Yleissivistyksen kannalta on tärkeää olla tietoinen yllä olevista aiheista. Aiheista on hyvä keskustella ennaltaehkäisevästi nuorten kanssa. Materiaalipaketit sanoittavat näitä vaikeita aiheita. Ilmiöiden käsittely helpottaa rikosasioiden tunnistamista ja vähentää ilmiöihin liittyvää turhaa häpeää.

Nuoren on hyvä tietää, että näistä vaikeista asioista voi keskustella myös kotona tarvittaessa.

Huoltajille on suunnattu video, vanhemmat nuoren rikoksen uhrin tukena. Video löytyy osoitteesta https://www.youtube.com/user/Rikosuhripaivystys kohdasta nuoret rikoksen uhrit.

RIKU
RIKOSUHRIPÄIVYSTYS
LISÄTIETOA, NEUVOA JA TUKEA MAKSUTTOMASTI
riku.fi/nuoret